

Altres actes a l'UCE

Andorra i la consciència de pertànyer als Països Catalans

Antoni POL i SOLÉ

Fa 33 anys que amb la Societat Andorrana de Ciències seguim i som presents en aquest mercat cultural català de la Universitat Catalana d'Estiu, el més ampli, el més obert, l'universitari, l'acadèmic però també el festiu, com deia Miquel Porter.

I sempre ens ha interessat ser-hi presents per una raó molt senzilla, que és donar-nos a conèixer, donar a conèixer la realitat andorrana i conèixer també la realitat dels catalans del nord, del sud, valencians, mallorquins, algueresos i els de la Franja, tots. I conèixer-nos per una simple raó: el coneixement condueix a l'estimació i l'estimació produeix coneixement.

I d'aquests dos efectes es generen contactes i relacions que continuen i fan mes extens i perpetuen aquesta relació mil·lenària entre territoris que, si es produeix, no ha estat per cap qüestió artificial.

És una realitat natural, de proximitat i relació entre territoris i gent que han ocupat aquests espais i han tingut aquesta necessitat.

En Josep Vicenç Boira ha dit que el territori té memòria i aquesta sempre és la que s'imposarà, s'acabarà imposant i s'imposa, malgrat les crisis, les polítiques adverses i els confinaments.

I també gràcies a molts catalans, viatgers, romàntics, folkloristes, estudiosos del romànic, excursionistes del CEC i tot una redescoberta que hi va haver a la primera meitat del segle XX, amb una necessitat de re-aprendre i conèixer-se.

Us parlo avui mateix, des del Centre Pau Casals, d'aquí de Prada del Conflent, que és de fet la seu oficial de la Universitat Catalana d'Estiu i jo estic davant del Canigó. Un Canigó que es veu clar, serè i pletòric, ple de llum i d'energia, la vegetació està més maca que mai i més esplendorosa.

La covid-19 segurament està en circulació encara, però mirarem entre tots de controlar-ho i superar-ho; no ens ha de fer por en el sentit que sí que ha fet mal, i ens en farà encara, però no es tracta que ens hi adaptem; a la covid-19 ens hi hem d'anticipar.

Com també ens hem d'anticipar, en aquesta relació entre els *països catalans*, a fer-la normal, malgrat les diferents realitats polítiques i que estem en quatre estats diferents.

Una relació que hem de ser capaços de tocar en els cinc àmbits més característics i bàsics, que són, començant per baix, la llengua, la cultura, l'economia, la societat i la política.

Són aquests cinc àmbits que hem de ser capaços d'estimular, en relació amb la consciència de pertànyer als *països catalans*; us en parlaré en tres parts; una és el concepte general i el que expressa o entenc jo que expressa el terme. El segon és pròpiament aquesta realitat andorrana com s'ha relacionat amb aquest terme de *països catalans*. I després, unes idees generals de cara al futur.

El concepte de *països catalans*, com sabeu la majoria, i de forma resumida, és un terme que va ser establert fa uns 150 anys per un valencià que, en castellà, en una obra de dret, va incorporar, que coneguem, l'expressió "paises catalanes" en referència als països de parla catalana.

Uns anys després va sortir a la revista *Arc de St. Martí* i el terme va ser usat poc, aquests primers anys de final del segle XIX, amb poca fortuna de tal manera que cap dels clàssics que tenim dels intel·lectuals de la catalanitat fins als anys 1930 no el van utilitzar.

A en Pompeu Fabra no li trobem res en els seus articles; a en Pitarra en les seves obres de teatre, tampoc; cap referència en Prat de la Riba; en Trueta, tampoc, hi ha tota una sèrie de personatges, els que vulgüeu, que no el van utilitzar.

Fins als anys 1930, 40, 50 no es va reprendre. Fins i tot alguns, penseu en Dalí i alguna altra persona en alguna revista dels anys 1930, reivindicaven els països occitans. En aquests anys Unió Democràtica de Catalunya i algun partit més comencen a utilitzar el terme en un sentit més enllà de la realitat històrica i del present en el pla lingüístic i cultural i van decidir començar-lo a utilitzar com un projecte polític, amb una certa idea del terme que podia simbolitzar o representar la unió de tots aquests territoris amb una idea federativa de vegades o anant més enllà, ja totalment plantejant-la com un estat a aconseguir en el futur. El 1940 el terme no va prosperar per les situacions que va viure Europa.

Però el 1958 Fuster amb *Nosaltres els valencians* el va reprendre i el va utilitzar sobretot donant-li totes les possibles categories del seu significat, en el pla lingüístic, cultural, econòmic, social i polític.

El gran historiador Jaume Vicens i Vives tampoc no el va utilitzar. El seu llibre *Notícia de Catalunya* s'havia de dir *Nosaltres els catalans* i en Joan Fuster, que sabia l'anècdota, en va copiar el títol i va respondre al llibre de Vicens i Vives.

Si fins aquell moment tota la intel·lectualitat catalana no el va utilitzar, a partir de Joan Fuster es comença a divulgar i es comença a utilitzar.

Els anys 1970 i fins i tot el 1969, la *Gran Enciclopèdia Catalana* l'utilitza. Però si analitzem la GEC a través de tots els seus volums, té diferents contradiccions o limitacions amb aquest terme. Trobarem incongruències com que la Vall d'Aran s'introdueix dins dels *països catalans* i Andorra tarda uns quants anys a introduir-se, però l'Alguer en queda exclòs. L'Alguer, malgrat tot, ja fa anys que els coneixem aquí a l'UCE i sempre han defensat formar-ne part lingüísticament.

El que vull dir, en aquesta primera part, és que el terme *països catalans* s'ha utilitzat amb

diferents continguts i per diferents personalitats, de manera diferent per cadascú. La qual cosa ha fet que molta gent se'n separés o el rebutgés, en donar-hi un contingut polític i diferent del ser una realitat lingüística.

Per mi es pot escriure en majúscules, en minúscules o com es vulgui, però se n'hauria de limitar el contingut, perquè és un terme molt ben trobat ja que expressa un espai dins del qual la llengua matriu o llengua originària i cultura són la catalana. Per tant aquest és el seu gran contingut i força, del terme *països catalans*.

Els *Països Catalans*, com a realitat històrica i de present, compartint una llengua i una cultura. Per sort avui, malgrat una sèrie de perills i de desavantatges per ser 10 milions només de catalanoparlants i trobar-nos repartits entre diferents estats, d'aquesta realitat encara en podem parlar com a tal i per tant tenim dos àmbits d'aquests cinc. Àmbits d'una possible realitat màxima de cohesió d'una societat i d'un grup social de persones. Dos àmbits encara en bona salut i que són la llengua i la cultura que deriva d'aquesta llengua. Malgrat que avui tenim una globalització sense precedents i tota una sèrie d'aspectes als quals cal fer front i vigilar i estar atents per persistir i perseverar, no només en la defensa sinó en l'anticipació com deia, creant seducció i creant tot el que cal crear, perquè una llengua continuï sent viva i atractiva i interressi tothom.

S'ha de corregir i parlar en termes de *països catalans*, purament i estrictament, lingüístics perquè, en la força de la unió no hi ha d'haver dubtes. Hem de ser 10 milions de ciutadans que compartim aquest terme. No pot ser que siguin 1 milió, 2 milions, 3 milions, han d'arribar a ser 10 milions i per tant hem d'arribar a assegurar el que ens uneix. El comú denominador de tots és la llengua i la cultura que se'n deriva.

I si som capaços de més ja vindrà d'una forma gradual, si la volem sòlida i de futur, perquè serem capaços de posar maó a maó, un darrere l'altre però l'un sobre l'altre; no els podem fer aguantar a l'aire. No es pot plantejar un projecte polític quan les realitats històriques dels cinc territoris com a mínim han sigut clarament diferenciades des de fa segles.

A Andorra hem tardat 7-8 segles per poder ser un estat de dret, reconegut internacionalment. Per què? Perquè la realitat andorrana s'ha conformat des de sempre pel voler ser, per trobar un equilibri entre dos territoris, o tres de vegades, i tipus de societats i crear la nostra i fer-la independent. Com l'hem aconseguit? Per la diferenciació. Els andorrans sempre han buscat la diferenciació. De la Unió Europea, de França i d'Espanya, de la corona catalanoaragonesa, de Catalunya, dels comtats de Foix, de la Cerdanya o l'Urgell abans, dels ceretans i dels aquitans i dels ilergets o altres sent els andosins, molt abans, sempre buscant la diferenciació, per poder ser nosaltres, entre altres més grans.

En canvi a Catalunya sempre li ha interessat formar part de realitats polítiques molt més grans, primer els comtats, després la corona d'Aragó, després Espanya, la Unió Europea o el que vingui... som realitats diferents. L'Alguer té una altra realitat, són sards de llengua catalana.

Aquest ús de la denominació dels *països catalans*, que a partir dels anys 1960 s'ha polititzat interessadament per moviments o partits polítics, mentre que en l'àmbit de les associacions culturals s'ha mantingut el contingut lingüístic i cultural, s'ha anat mantenint així fins a l'actualitat amb dues remarques a considerar. La d'incorporació del contingut polític s'ha vist

reduïda pel pacte de la Constitució espanyola que va tallar la possible federació entre els territoris autonòmics catalans, valencians i mallorquins i per la via del procés independentista català. Mentre que l'accepció del contingut cultural s'ha afirmat i ha esdevingut a la pràctica la que ha continuat evolucionant gràcies al paper de totes les associacions culturals. Tot i que en el pla teòric la divulgació del concepte continua mantenint-se interessadament i malauradament confús i contradictori, cosa que en limita la seva consolidació.

Penso que en benefici del terme caldria establir un consens civilitzat entre tots els territoris o la majoria dels catalanoparlants i preservar aquest terme i destinar-lo pròpiament i específicament per mencionar-nos al conjunt de territoris en el pla lingüístic i cultural. Deixant als projectes polítics que busquin les seves pròpies i particulars denominacions sense utilitzar, erròniament, els genèrics que ens identifiquen a tots i són de consens ampli i majoritari.

Aquest laboratori que és l'UCE també ha estat contradictori i està aplicant el terme amb contradiccions. Finalment s'ha instaurat un Curs d'introducció als Països Catalans. Aquest és el camí. Analitzar, estudiar posar en evidència quins són els continguts de la realitat d'aquests països catalans i aquesta realitat majoritària, que són la llengua i la cultura, refermar-les, reforçar-les i fer-les atractives. Hem de ser capaços de garantir que aquests dos pilars no només es mantenen sinó que creixen i sedueixen a tots els ciutadans dels territoris dels països catalans. Dels altres àmbits en parlarem en la tercera part.

Us he d'exposar ara la relació amb Andorra. Com Andorra ha pogut o ha incorporat aquest terme en el seu ús diari o no tan diari, i quins son els factors, quins són els elements que l'han fet progressar dins d'Andorra?

No fa 150 anys, en fa més, el nom si bé no fa la cosa, sí que l'ajuda. I per tant us he de fer una referència al *Manual Digest* de l'Antoni Fiter i Rossell de 1748, en el qual l'andorranitat es construeix en tot el seu corpus intel·lectual i recull tot el que era el protocol polític i el funcionament de les institucions fins aquell moment, per unes necessitats de justificar-se, després de la Guerra de Successió espanyola de 1714 i la pèrdua de les institucions per part de Catalunya.

I Andorra, com que estava molt lligada amb Catalunya fins i tot en l'econòmic i el social, als andorrans se'ls ficava en el mateix sac que als catalans i per tant se'ls volien anul·lar totes les seves institucions i tots els seus drets i privilegis. Per sort això es va poder evitar.

El Copríncep Episcopal d'aquell moment va saber defensar bé la realitat andorrana tot i que es van mantenir molts anys de conflicte, des del 1710, i que van fer entendre a la societat andorrana que havia de tenir la seva història, els seus privilegis reconeguts i aquest autor explícita molt clarament que els andorrans són vers catalans en tot, menys en el polític i en el judicial i penal i qui, altrament, no ho vulgui veure és com voler tenir davant dels ulls un berruga gegant i tenir un esperit "verronistre", berrugós.

Aquesta és una referència molt clara, que als andorrans d'avui encara, 250 anys després i prop de 275, ens servim i ens guia molt. Penseu que també, i com a anècdota, aquest llibre, que és molt antic, ha servit per a la trobada de Coprínceps el 1978, a la commemoració dels 700 anys de la signatura dels Pariatges, ajudant a resoldre problemes de protocol, de qui era el primer, si el president de la República Francesa o el Copríncep Episcopal i com havia d'anar organitzat l'acte.

Aquesta és l'experiència primera, que és molt important, i és com la brúixola que ens continua guiant als andorrans.

150 anys, enrere, Andorra viu un moment de decadència després del 1870. Ja s'ha fet la Nova Reforma, reforma política, però els andorrans tenen altres preocupacions. Tota l'explotació del ferro a través de les fargues cau en desgràcia, per competència amb els Altos Hornos de Biscaia, que distribueixen el seu producte en vaixell i no es pot competir en costos de transport. La industrialització catalana, que ha començat en les conques fluvials del Llobregat i altres rius, produeix també una gran repercussió i emigració a tot el Pirineu i Andorra. No s'aturarà fins als anys 1940. Aquesta emigració va fer que molts andorrans anessin a Barcelona, com a gran ciutat que a final del segle XIX generava una gran atracció de nou treball. Els andorrans també aniran a les planes i algunes ciutats petites franceses però en aquest cas era per a una economia agrícola. Els que van a Barcelona coneixeran tota la transformació econòmica urbana i noves idees que es produeixen a Barcelona en el pla social. Jo soc descendent d'emigrant andorrà d'aquella època que va anar a Barcelona i molts d'aquests andorrans tornaran mirant de fer-la evolucionar i modernitzar. Els costarà molt. Les generacions del segle XIX no ho aconseguiran però sí les del segle XX.

Fins als anys 1930, amb l'electrificació del país per Fhosa i la construcció de les carreteres i una important obertura econòmica, el país no pot emprendre el camí del desenvolupament i recuperar les dècades i els anys de retard que portava en relació amb el seu entorn català i en aquest cas i especialment, gràcies a la situació geopolítica andorrana.

Molts d'aquests emigrants andorrans també van tenir el paper d'incitadors i provocadors que volien assemblar-se als catalans de la República i van forçar les institucions per anar-se transformant i desenvolupant. Gràcies a aquests emigrants retornats i gràcies a molts catalans i altres hi va haver la necessitat de re-aprendre què era això de la cultura catalana, i des dels anys 1950 va ser una contínua redescoberta de tots els territoris i d'Andorra també.

Tant aquests emigrants retornats com la recuperació del català ajudaran, per diferenciació, que la llengua catalana s'oficialitzi a Andorra el 1938, perquè l'emigració que venia de fora s'adreçava a les institucions en castellà o francès. La recuperació d'aquesta consciència, que som catalanoparlants, que som uns territoris que tenim una cosa en comú, que és la llengua i la cultura, es produeix des de dins cap a fora i de fora cap a dins. Hi ha uns fluxos que es tornen a posar en marxa malgrat i sobretot per unes condicions desfavorables de la dictadura espanyola i a França després de la Primera Guerra Mundial un tancament de la República Francesa envers totes les seves llengües regionals o perifèriques i una potenciació del francès. A Itàlia també. No deixa que tot és cíclic i el cicle de la recuperació o redescoberta d'un cert orgull de tenir una identitat pròpia que si bé local, el tenir arrels ens fa poder tenir una identitat i aquesta identitat es importantíssima per a poder arribar a ser, també, universals.

Si anem repassant els moments importants d'aquestes dècades, en aquest nivell andorrà en relació amb els *països catalans*, curiosament encara que pugui semblar una contradicció a Andorra també, des dels anys 1925 que volia entrar a l'organisme de la Societat de Nacions, precedent de les Nacions Unides actual, i que no va poder ser, es genera un corrent de nacionalisme propi andorrà. Aquest sentiment de nacionalisme andorrà no és incompatible

amb aquest altre sentiment perquè un d'aquests sentiments el dona el català, el de sentir-se catalans.

Tot i buscar aquest camí propi andorrà de ser totalment independents, alguns andorrans es van confondre i pensaven que la culpa de no poder ser-ho era dels Coprínceps quan, la institució del Copríncipat s'ha demostrat després i sempre, quan s'ha posat en relleu la qüestió en els moments delicats pels quals ha passat Andorra (durant més de 700 anys de llarga història independent o diferent dels altres *països catalans*), que políticament els Coprínceps han estat allà per resoldre el problema i continuar fins a poder esdevenir un estat. Però tot aquest tema de l'andorranitat i l'andorranització de les institucions no ha generat un apartar-se d'aquest sentiment de *països catalans*. Al contrari ens hi ha portat, ens hi ha conduït.

Bona prova en som la Societat Andorrana de Ciències, que des de fa 33 anys participa activament, dins de les nostres possibilitats, en tots els actes que podem i a més fent un acte propi que en diem Diada Andorrana a l'UCE, que ens permet conèixer-nos millor dins la pluralitat d'aquest fòrum català tan ampli que tenim aquí, però també per donar-nos a conèixer i conèixer als altres, els més pròxims. Som sortits de la mateixa mare. Aquesta és la nostra força i l'hem d'impulsar.

Andorra ha viscut moments de consciència cada vegada que hi ha hagut un centre cultural. A partir del 1919 el Centre Moral i Recreatiu d'Andorra que va mirar entre altres coses de dinamitzar la cultura pròpia del país amb arrels catalanes evidentment. L'any 1969, quan va sortir el Cercle de les Arts i les Lletres, també va treballar reprenent cursos d'ensenyament del català, els Jocs Florals, la Nit Literària... també ha estat allà... no n'hi havia prou i va aparèixer la Societat Andorrana de Ciències l'any 1983 i nosaltres hem incorporat el nivell acadèmic i tenim convenis amb l'Institut d'Estudis Catalans, amb l'Obra Cultural de l'Alguer, amb els Congressos de Metges i Biòlegs en Llengua Catalana i formem part del Patronat de la Universitat Catalana d'Estiu. També va sortir el Centre de la Cultura Catalana els anys 1990 per una necessitat de portar els focs de la Flama del Canigó, i també altres activitats. Ja hi havia d'abans una Agrupació Sardanista, els anys 1950-60, que va sortir del Centre Moral i Recreatiu.

Són moments importants. Hi va haver unes Jornades Fabrianes l'any 1976 a nivell dels *Països Catalans*. Andorra també va tenir la seva expressió amb Fabra. Vam tenir la sort que, simbòlicament, s'adonés que l'únic territori on es podia fer el testament en català era Andorra i uns mesos abans de morir va venir i va poder fer el seu testament en català i per tant ens va relligar d'una altra manera amb aquest cosit. Avui som a Prada, avui hem anat al cementiri a fer un homenatge andorrà a Pompeu Fabra pel que ens ha llegat en el pla lingüístic i de conducta, una manera de mirar el futur que la tenim i la reconeixem des d'Andorra. Per tant tots aquest elements ens estan ajudant, ens han ajudat i són necessaris que es vagin reproduint. I o bé es renoven o bé es moren i queden allà i s'esterilitzen. Necessitem saba nova i per tant projectes nous que actualitzen els temps nous o bé continuar i renovar-se de manera important. El Centre Moral i Recreatiu ha desaparegut. És cert que el Cercle de les Arts i les Lletres té més de 50 anys i esperem que continuï. La Societat Andorrana de Ciències en té 38 i pot encara continuar uns anys més, falten a complir projectes (digitalització i

internet, seu social, finançament estable, infraestructura mínima de funcionament...). Són moltes activitats, acollim congressos, hem fet el V Congrés català de filosofia amb valencians, mallorquins i catalans de la UB, hem fet les IX Jornades d'etnobotànica en llengua catalana. Estem per sintonitzar amb tots els territoris organitzant les 17es Trobades culturals pirinenques, que les fem amb centres d'estudis de tot el territori pirinenc català dels dos costats i estem tocant temes comuns. Aquestes trobades més les diades estan totes publicades i les trobareu a internet al nostre portal de la Societat Andorrana de Ciències, al de l'Institut d'Estudis Catalans i al de la Universitat Catalana d'Estiu. El Govern d' Andorra dona suport al lectorat de català de Praga, avui Centre Carlemany, amb estudiants de català a Txèquia. La Societat Andorrana de Ciències pertany des del 2009 a la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana, amb més de 180 centres. Hem fet el Recercat a Escaldes-Engordany el 2011. Són realitats que s'estan fent. Em deixo molts altres referents andorrans d'aquesta pertinença. No cal que hi hagi una consciència diària. Cal no parar. La 33a Diada a l'UCE la farem a Andorra, a Canillo, pel tema de la covid-19, en no poder-se fer presencial a l'UCE de Prada. Es tracta de fer des de dins dels territoris amb els altres territoris.

Per poder desenvolupar un país l'hem d'estimar i per estimar l'hem de conèixer. Si fem aquests estudis, si els exposem, els fem atractius, hi posem la sal i la llum perquè els que vinguin s'hi puguin retrobar, uns o altres s'hi veuran reflectits i seran els referents. Hem de deixar referents, com nosaltres hem buscat els nostres referents i hem de mirar de ser el relleu dels que ens han precedit. Els que vinguin no ens ha de fer cap por, trobaran la nostra traça. Sense referents anteriors no existim. I la cadena es perpetua. Nosaltres en som una anella més. Anar anellant en els *països catalans*. Si creem aquestes xarxes i realitats que ens traspassen la fortalesa serà molt més gran.

Veure que el camí és llarg, i es tracta de caminar-lo fent coses i no esperant que vingui res. Som nosaltres que hem d'anar omplint la nostra motxilla i intercanviar-la amb els altres. Aquest camí que estem convidats a fer nosaltres i només nosaltres, ningú no el pot fer en el nostre lloc, tenim aquesta desgràcia i aquesta sort. No tenim competència però sí que tenim el temps que ens limita.

Finalment la tercera part d'aquesta xerrada és el futur. Què ens espera al futur? Què podem millorar d'aquests cinc àmbits dels quals només en tenim dos però que els tenim en bona salut, n'hem de ser conscients. Els altres no estan al nostre abast però aquests dos sí, la llengua i la cultura.

En l'àmbit lingüístic hauríem de ser capaços d'arribar, que ja ho estem fent, però encara amb més intensitat, a través de totes les xarxes. I a través del cinema, una cosa que se'ns ha escapat una mica de les mans.

I hem de ser persuasius, persistents i pesats però ho hem d'aconseguir. TV3 fa una activitat importantíssima, fonamental. RTVA també. Hem irradiat durant molts anys als territoris veïns i ara, per desgràcia, des de fa uns anys no hi arribem. Hi hem de tornar a arribar. Els pirinencs alturgellencs han de poder veure RTVA com nosaltres rebem totes les emissions catalanes fins i tot les de l'Alt Urgell, però ells no reben les nostres. Sigui a una escala més petita o més gran hem d'estar a les xarxes i als mitjans de comunicació. Lingüísticament és clau.

També hem de fer diccionaris. La llengua té moltes paraules. El català estàndard ens uneix a

tots. En Pompeu Fabra va fer una gran feina. Aprofito aquest portal per reclamar un any més a l'Institut d'Estudis Catalans que dediqui el diccionari estàndard i li'n digui Fabra, com els anglesos tenen el seu, els francesos el seu, totes les grans llengües tenen el seu. El nostre diccionari estàndard ha de ser el Fabra.

Hem de tenir elements d'unió que ens hi puguem sentir identificats i Fabra ho és. Com més símbols i signes d'identitat tinguem més prosperarem junts. La biodiversitat és bona en el pla natural, d'alimentació, lingüístic i cultural. Per tant nosaltres ens sumem a tots els que reclamen el Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans, DIEC Fabra i hem de tenir 20 altres DIEC també específics, terminològics i molts altres. I n'hi pot haver d'altres, del GEC, etc. Tots seran i són benvinguts.

Tots els altres diccionaris que ens falten, un Alcover-Moll, per què no?... Els andorrans un altre Griera... Per què no els hem de tenir, de totes aquestes paraules perdudes?... En tenim molts per sort però en necessitem més. Els catalans som tocats de l'ala dels diccionaris, de la llengua. Però és que la llengua és el nostre passaport. Si tots els catalanoparlants, la gent dels *països catalans*, tenim un passaport, és la llengua.

És el millor passaport que podem tenir. Ningú no te'l dona, ningú no te'l pren. Només nosaltres. És nostre ja des del naixement. I per tant aquest és el nostre passaport. Per tant l'hem de cuidar i les entitats hem de generar aquests lèxics territorials.

L'andorranitat, que encara no es troba al diccionari estàndard, hi hauria de ser. Fa 25 anys que ho reclamem. Fa 50 anys que la paraula la utilitzem els andorrans. La valencianitat, la mallorquinitat no són contradictòries amb la catalanitat. La catalanitat ens cobreix i ens empara a tots perquè és la llengua.

Però aquests diccionaris, com més siguem capaços de diferenciar-los, més especificitats tinguem, més riquesa tindrem conjunta. L'estàndard hi ha de ser, s'ha de depurar i l'hem de mantenir, a tots els nivells, però no hem d'oblidar els altres perquè tenint l'estàndard, no en tenim prou. La uniformització no és bona.

En l'àmbit segon de cultura, què hem de tenir? Hem de ser capaços de ser seductors. Sense seducció no aconseguirem que els emigrants s'afilerin amb la llengua. Per què el francès és més parlat? Perquè són capaços de seduir, reconeixen les persones que des dels més petits als més grans han fet coses pel país i per la llengua en tots els dominis. Per tant es tracta de *santificar*, agafar *sants*, persones que tenen mèrits i deixar els demèrits de banda, que tots en tenim; el que ens interessa és reconèixer les seves virtuts, tot el que han donat i generat. I quan tinguem el primer pis del santuari ple, pujarem al segon pis, i després al tercer i al quart, i finalment tindrem un *altar*, amb uns quants al cim. Si nosaltres reconeixem i valorem les grans persones que hem tingut i que continuen oblidades, si nosaltres ens prestigiem en els diferents àmbits, amb això seduirem. Si no reconeixem als altres no ens prestigiem. A Andorra som petits i cada any tenim la sort de fer, des de fa vint anys, de tres a quatre premis Àgora Cultural i reconèixer-los. I tots són vius. Als que es moren o s'han mort els reconeixem en un altre costat fent-los un homenatge. Per tant tenim necessitat de tenir una cultura forta i la cultura ha de seduir. Per seduir hem de reconèixer. Això és el que hem de fer en el pla cultural. Ho podem i ho hem de fer. És només al nostre abast.

Econòmicament què podem fer?

Els propers anys ens hem de posar al cap tres o quatre coses. Una, per exemple, que Catalunya, Barcelona i l'àrea metropolitana, aquestes tres realitats vives que són el vehicle central dels *països catalans*, no es poden permetre estar desunides. Han d'anar totes a la una. El carro que tira endavant els *països catalans* és Catalunya. I aquesta, amb el seu motor i carcassa, han de bategar junts. Separats i barallats no poden anar enlloc. La unió és essencial. El lema andorrà és *Virtus Unita Fortior*. Només hem aconseguit el que hem aconseguit les poques vegades que ens hem unit. També tenim una tradició ancestral que ens fa anar sobrats i separats, i no ens sobra res. Als pobres no ens sobra mai res. Els que són capaços d'anar units són capaços d'anar molt més enllà. Per tant Barcelona, àrea metropolitana i Catalunya han d'anar plegades, a l'uníson i tirar endavant, i els altres seguirem.

L'altra realitat, la regió de l'arc mediterrani, el corredor mediterrani, s'ha de potenciar. Tots, des de tots els àmbits, lingüístics, culturals des d'aquests 10 milions de catalanoparlants, hem d'insistir sobre aquesta euroregió. Si aquesta la fem funcionar els *països catalans* tiraran i seduiran, també econòmicament.

Una altra realitat que hem de saber potenciar, tota la costa valenciana i catalana ha de ser la porta europea de l'Àsia. Aquí també hi hem d'estar d'acord tots els catalanoparlants. Ho hem de fer entendre als de fora i mimar aquesta porta i vendre-la intel·lectualment. Cal reconèixer a en Joan Amorós i Pla el que ha fet fins ara perquè es consideri com a prioritari aquest corredor europeu que ha d'arribar fins a Finlàndia.

Una altra qüestió que cal considerar són les euroregions a totes les escales. Des de la més petita, de ciutats que estiguin a cavall de dos o tres estats dels països catalans, com les més grans. És el futur. És la Unió Europea. Aquest element també s'ha de cuidar. I algun més que podríem plantejar, però amb aquests ja em dono per satisfet.

En el pla social què hem de mirar de fer? La societat, com la podem millorar? Hi ha dos factors. Un és que hem d'estar oberts. No ens ha de fer por l'emigració. I pensar que els països que han sabut acollir emigració han tirat endavant. Perquè tard o d'hora tornem a pastar i la pasterada sempre surt bona, sortirà diferent, però sempre surten els pans. No aturar l'emigració, sí conduir-la i canalitzar-la i saber sobretot vigilar d'integrar-los i trobar ascensors socials que permetin prosperar a tots els nouvinguts. Una societat que sigui oberta i que doni oportunitats a tothom, no mirant el color, ni la condició social és una societat que té molts anys per endavant. I se sabrà adaptar a tot el que pugui venir.

I aquesta Europa de 27 estats i 500 milions d'habitants no en té prou de ser dels ciutadans i dels estats. Entremig hi falta una peça. La Unió Europea no pot funcionar com un rellotge on totes les peces encaixen bé. Li falta una peça que és molt important. La diversitat cultural d'Europa no la donen els estats, no la donen els seus ciutadans, la donen les seves nacions. Europa té 150 nacions i les ha d'introduir en l'engranatge del sistema. La fórmula d'èxit de la Unió Europea no pot funcionar només amb estats i ciutadans, li falten les nacions. Els ciutadans a baix, les nacions al mig i els estats a dalt.

500 milions, 150 i 27.

Si la UE no es planteja decididament i seriosament incorporar els territoris europeus de les nacions, aquest rellotge no té solució. Si es preocupen d'estudiar bé aquest tema i

incorporar-lo, la UE té molt futur i serà un exemple de democràcia i de llibertats per al món. I desitjar finalment la millor sort política a tots els *països catalans*.

Tots tenim el deure i el dret de plantejar-nos els projectes polítics que creiem. Des d'Andorra només us podem desitjar i volem desitjar sort i bon camí. Als andorrans ens tindreu a la vora fent la nostra petita part del camí. Sense oblidar mai una cosa que als *països catalans* s'oblida. Ja hi ha un estat on el català és la llengua oficial. D'acord que és el més petit de tots, és la *ventafocs*, però ja hi és. No s'ha d'oblidar, quan es parla dels estats dels *països catalans*. Ja n'hi ha un que té la llengua catalana oficial i és Andorra.

Fins sempre.

Antoni Pol i Solé,
arquitecte i expresident de la SAC